

КЛАСИФІКАЦІЯ ЛИСТЯНИХ УГРУПОВАНЬ КЛАСУ *ROBINIETEA JURKO EX HADAC ET SOFRON 1980* БАСЕЙНУ НИЖНЬОЇ СУЛИ

Угруповання класу *Robinietea Jurko ex Hadac et Sofron 1980* басейну нижньої Сули являють собою штучні насадження та спонтанні деревостани неаборигених деревних порід (*Robinia pseudoacacia* та *Acer negundo*) з нітрофільним травостаном переважно на місці природних лісів. Найближчими територіально та за синтаксономічним складом працями, в яких представлені описи класу, є монографії, присвячені рослинному покриву Канівського природного заповідника, долини р. Хорол та РЛП «Кременчуцькі плавні». Незважаючи на це, кількість оприлюднених описів все ж недостатня для остаточних висновків з синтаксономічної структури класу. Його синтаксономія недостатньо розроблена не лише в Лісостепу України, а навіть у державах Центральної Європи, зокрема деякі асоціації є провізорними і досі не валідизовані.

Мета наших досліджень – відобразивши ценотичне різноманіття насаджень і спонтанних ценозів класу *Robinietea* в регіоні, створити його попередню класифікаційну схему. Нами було використано 20 геоботанічних описів, які виконувались, а також оброблялись згідно методики школи Браун-Бланке.

Сухіші екотопи займають угруповання союзу *Balloto nigrae-Robinion Hadac et Sofron 1980*. Найбільш рудералізовані угруповання робінії на суглинистих схилах серед полів віднесено до асоціації *Elytrigio repentis-Robinetum Smetana 2002*; угруповання на сунісках борової тераси та високої заплави віднесено до провізорної асоціації *Calamagrostio epigeioris-Robinetum ass. nova prov.* Угруповання робінії в мезофільних умовах на місці широколистяних лісів належать до союзу *Chelidonio-Robinion Hadac et Sofron 1980* і у напрямку підвищення зволоження біотопів розподіляються, відповідно, на три асоціації: *Galio aparines-Robinetum Scepka 1982 prov.*, *Chelidonio-Robinetum Jurko 1963* та *Sambuco nigrae-Robinetum Scepka 1982 prov.* Спонтанні деревостани *Acer negundo* з домішкою інших листяних дерев у гігромезофільних умовах – заплавах, тальвегах балок, схилах річкових долин віднесено до союзу *Chelidonio-Acerion negundi L. Jshbirdina et A. Jshbirdin 1989* та асоціації *Chelidonio-Aceretum negundi L. Jshbirdina et A. Jshbirdin 1989*.

Угруповання класу несуть полезахисні, водо- та снігозатримуючі, мікрокліматичні функції та є важливим джерелом медозбору. Тому їх існування виправдане серед орних земель та в населених пунктах. Що стосується деревостанів *Robinia pseudoacacia* та *Acer negundo* серед масивів лісів, то вони мають підлягати суцільним рубкам зі знищенням підросту з метою зміни порід на аборигенні види дерев.

Ключові слова: Синтаксономія, *Robinietea*, Україна, Лівобережний Лісостеп.

Постановка проблеми. Аналіз останніх публікацій. Басейн нижньої Сули розташований на Північно-східній низовині в межах Полтавської та Черкаської областей. Він простягається від впадіння р. Удай в околицях м. Лубни до гирла р. Сула. Басейн нижньої Сули розміщений в межах Оболонсько-Градизького фізико-географічного району. Особливістю клімату басейну нижньої Сули є поступове зменшення на схід і південь кількості опадів, які складають близько 500 мм на рік. Середня річна температура близько +6°C, середня температура січня –6°C, липня – +20°C. Рельєф являє собою знижену терасовану рівнину, прорізану річками. Природні ліси вкривали значну частину борової тераси, меншою мірою – заплави, Сули та Дніпра, а також схили і яружно-балкові системи четвертої надзаплавної тераси.

Угруповання класу *Robinietea* переважно на місці природних лісів являють собою штучні насадження та спонтанні деревостани неаборигених деревних порід з нітрофільним травостаном – переважно *Robinia pseudoacacia* та *Acer negundo*. Синтаксономія цього класу недостатньо розроблена навіть у державах Центральної

Європи, звідки він був описаний. Не у всіх країнах цей клас є загально визнаним, що, зокрема, зумовило наявність у ньому досі не валідизованих провізорних асоціацій; деякі з них ми змушені наводити в нашому огляді. Клас включає один порядок, в межах якого центральноевропейськими фітоценологами традиційно виділяються два союзи – **Balloto nigrae-Robinion** та **Chelidonio-Robinion** для позначення угруповань *Robinia pseudoacacia* відповідно у мезо-ксерофільних та в мезофільних екотопах [1-3]. З Європейської частини Росії описано також союз **Chelidonio-Aceretum negundi** для позначення угруповань *Acer negundo*, визнаний в українській фітоценології [4]. Що стосується території наших досліджень, то найближчими територіально та за синтаксономічним складом працями, в яких представлені описи класу, є монографії, присвячені рослинному покриву Канівського природного заповідника [5], долини р. Хорол [6] та РЛП «Кременчуцькі плавні» [7]. Однак для остаточних висновків про синтаксономічний склад класу необхідний аналіз значного масиву описів (порядку 500-1000) з території України, зокрема Лісостепу. Це дасть змогу виявити визначальні фактори диференціації угруповань класу та відтворити його синтаксономічну структуру. Тому, **мета статті** – дослідити ценотичну різноманітність насаджень класу *Robinietaea* у регіоні басейну нижньої Сули.

Матеріали та методи

Нами було використано 20 геоботанічних описів, з яких 14 виконано О.Ю. Смаглюк в басейні нижньої Сули (майже виключно на її правому березі) в 2014-2015 роках. Також 6 описів виконані під час спільної експедиції 2015 року та люб'язно надані Н.О. Смоляр, за що висловлюємо їй щирю подяку.

Описи виконувались, а також оброблялись згідно методики школи Браун-Бланке [8]. Площа описової ділянки складала 25x25 м або в природних межах фітоценозів. Бали рясності в таблицях відповідають таким значенням проективного покриття: + — < 1%, 1 — 1-5%, 2 — 6-15%, 3 — 16-25%, 4 — 26-50%, 5 — 51-100%. В дужках після назви виду дерев та чагарників показана ярусність: а – верхній деревний ярус; б – чагарниковий ярус та підріст; с – ярус трав.

Назви видів наводяться за зведенням С.Л. Мосякіна та М.М. Федорончука [9]. Описи оброблялись з допомогою пакету програм «FICEN 2» [10] з наступним ручним доопрацюванням на комп'ютері методом фітоценотичних таблиць.

Результати та їх обговорення

Синтаксономічна схема

- Cl. *Robinietaea* Jurko ex Hadac et Sofron 1980
- Ord. *Chelidonio-Robinietalia* Jurko ex Hadac et Sofron 1980
- All. *Balloto nigrae-Robinion* Hadac et Sofron 1980
- Ass. *Calamagrostio epigeioris-Robinietum* ass. nova prov.
- Ass. *Elytrigio repentis-Robinietum* Smetana 2002
- All. *Chelidonio-Robinion* Hadac et Sofron 1980
- Ass. *Galio aparines-Robinietum* Scepka 1982 prov.
- Ass. *Chelidonio-Robinietum* Jurko 1963
- Ass. *Sambuco nigrae-Robinietum* Scepka 1982 prov.
- All. *Chelidonio-Acerion negundi* L. Jshbirdina et A. Jshbirdin 1989
- Ass. *Chelidonio-Aceretum negundi* L. Jshbirdina et A. Jshbirdin 1989

Клас *Robinietaea*

Діагностичні види: *Robinia pseudoacacia* (dom.), *Acer negundo* (dom.), *Sambucus nigra*, *Humulus lupulus*, *Urtica dioica*, *Chelidonium majus*, *Galium aparine*, *Geum urbanum*, *Alliaria petiolata*, *Strophostoma sparsiflora*, *Adoxa moschatellina*, *Anthriscus sylvestris*, *Chaerophyllum temulum*, *Geranium robertianum*, *Glechoma hederacea*, *Fallopia convolvulus*, *F. dumetorum*, *Stellaria media*, *Moehringia trinervia*,

Myosoton aquaticum, *Cucubalis baccifer*, *Lactuca serriola*, *Lapsana communis*, *Taraxacum officinale*, *Allium vineale*.

Від більш західних і північних угруповань класу з Правобережного Лісостепу угруповання басейну нижньої Сули відрізняються відсутністю або рідкістю *Humulus lupulus*, *Impatiens parviflora*, *Geranium robertianum*, *Lapsana communis*, *Moehringia trinervia*, *Chaerophyllum temulum*, *Torilis japonica*. Очевидно, це свідчить про сухіший клімат регіону наших досліджень.

Союз **Balloto nigrae-Robinion**

Союз представляє угруповання робінії та інших інтродуцентів в найбільш сухих кліматичних і едафічних умовах, поширені в лісостеповій та степовій зонах у ксеромезофільних та мезоксерофільних екотопах. Незважаючи на відсутність в двох нижче наведених асоціаціях основних діагностичних видів союзу (*Anisantha tectorum*, *A. sterilis*, *Ballota ruderalis*, *Lamium purpureum*, *Poa angustifolia*), попередньо вважаємо за можливе віднесення їх до цього союзу за мезоксерофільними та досить геліофільними їх екотопами (діагностуються *Chenopodium album*, *Lactuca serriola*, життєздатним підростом *Robinia pseudoacacia*) та відсутністю діагностичного блоку союзу **Chelidonio-Robinion**.

Асоціація **Calamagrostio epigeioris-Robinieta** ass. nova prov.

Діагностичні види: *Pinus sylvestris* (a), *Quercus robur* (b), *Rhamnus cathartica* (c), *Chelidonium majus* (dom.), *Alliaria petiolata* (dom.), *Convallaria majalis* (dom.), *Calamagrostis epigeios* (dom.), *Dactylis glomerata*, *Poa pratensis*, *Brachypodium sylvaticum*, *Polygonatum odoratum*, *Fallopia convolvulus*.

Угруповання асоціації відзначені на боровій терасі р. Сули та на високих рівнях заплави підтоплених водосховищем островів Сулинської затоки. Едафічно характеризуються супіщаними ґрунтами, розміщуються переважно на місці соснових (сосново-дубових) лісів та осокорників. Дещо нагадують провізорну асоціацію **Aristolochio clematitis-Robinieta** Сцерка 1982 prov., хоч і не містять її діагностичного виду. До того ж, згадана асоціація поширена переважно в заплаві, а наша нова асоціація – на боровій терасі. Це спонукає нас запропонувати нову асоціацію, враховуючи її значну поширеність по території наших досліджень. Ймовірно, вона трапляється не лише на борових терасах Лісостепу, а й в насадженнях робінії на місці суборів Полісся, принаймні в південних його районах.

Асоціація **Elytrigio repentis-Robinieta**

Діагностичні види: *Elytrigia repens* (dom.), *Fumaria officinalis* (dom.), *Artemisia vulgaris*, *Humulus lupulus*, *Galeopsis bifida*, *Carex hirta*.

Угруповання асоціації відзначені на схилах з суглинистими ґрунтами і представляють собою молоді деревостани *Robinia pseudoacacia* з покривом, складеним сегетально-рудеральними бур'янами. Вони значною мірою нагадують провізорну асоціацію **Fumario officinalis-Robinieta** Сцерка 1982 prov. Однак, враховуючи те, що вона не була валідно описана, вважаємо за можливим попередньо віднести наші угруповання до описаної з Криворіжжя асоціації **Elytrigio repentis-Robinieta** Smetana 2002 [11].

Союз **Chelidonio-Robinion**

Діагностичні види: *Robinia pseudoacacia* (dom.), *Acer negundo*, *A. platanoides*, *A. campestre*, *A. tataricum*, *Euonymus europaea*, *Urtica dioica*, *Galium aparine* (dom.), *Geum urbanum*, *Strophostoma sparsiflora*, *Adoxa moschatellina*, *Anthriscus sylvestris*, *Chaerophyllum temulum*, *Geranium robertianum*, *Ficaria verna*, *Gagea minima*, *Stellaria holostea*, *Lamium maculatum*, *Glechoma hederacea*, *Lapsana communis*.

Союз включає угруповання з домінуванням *Robinia pseudoacacia* у мезофільних (рідше ксеромезофільних та гігромезофільних) умовах на місці широколистяних лісів.

Тому у покриві нерідко значну роль відіграють стійкі до антропогенної трансформації неморальні види. У разі посилення дигресивних процесів вони є фітоценотичними реліктами, а у в разі переважання процесів демуації – ініціальними видами відновлення лісових угруповань природного флористичного складу.

Асоціація **Galio aparines-Robinetum**

Діагностичні види: *Acer tataricum*, *Viburnum lantana*, *Caragana arborescens*, *Cerasus vulgaris*, *Crataegus pseudokyrstostyla*, *Galium aparine* (dom.), *Strophostoma sparsiflora* (dom.), *Geranium robertianum*, *Bromopsis inermis*, *Carex praecox*, *C. digitata*, *C. muricata*, *Ranunculus illyricus*, *Stellaria media*, *Selinum carvifolia*, *Allium oleraceum*.

Асоціація представляє угруповання робінії в ксеромезофільних умовах – на шпильках, південних схилах балок, біля урвищ та добре освітлених узлісь. Ці екотопи в регіоні досліджень займають природні угруповання дубових лісів союзу **Aceri tataricae-Quercion**. В Канівському природному заповіднику в подібних (але менш термофільних) едафічних умовах описано асоціацію **Violo matutinae-Robinetum** Shevchyk, Bakalyna et V. Solomakha 1996 [12], віднесена до союзу **Balloto nigrae-Robinion**, але відсутність діагностичних видів цих асоціації та союзу у наших угрупованнях змушує нас попередньо віднести їх до провізорної асоціації **Galio aparines-Robinetum** Сєрка 1982 prov. в межах союзу **Chelidonio-Robinion**. Прогнозуємо, що асоціація **Violo matutinae-Robinetum** також може бути знайдена при подальших дослідженнях рослинного покриву басейну нижньої Сули.

Асоціація **Chelidonio-Robinetum**

Діагностичні види: *Quercus robur* (dom.), *Acer campestre*, *A. platanoides*, *Carpinus betulus*, *Corylus avellana*, *Euonymus europaea*, *E. verrucosa*, *Adoxa moschatellina* (dom.), *Polygonatum multiflorum*, *Corydalis solida*, *Scilla bifolia*, *S. siberica*, *Gagea lutea*, *Viola hirta*, *V. odorata*, *Moehringia trinervia*, *Asarum europaeum*, *Pulmonaria obscura*, *Anemonoides ranunculoides*, *Glechoma hirsuta*, *Cystopteris fragilis*, *Poa nemoralis*, *Millium effusum*, *Dryopteris carthusiana*.

Асоціація представляє угруповання з участю робінії та інших інтродукованих і аборигенних листяних дерев в мезофільних умовах на місці лісів союзів **Carpinion** та **Scillo sibericae-Quercion roboris** і містить, відповідно, найбільшу кількість неморальних видів. Імовірно знаходження в регіоні близької асоціації **Impatiens parviflorae-Robinetum** Sofron 1967, хоч *Impatiens parviflora* і не потрапила до наших описів класу, бо на відміну від Канівщини, в пониззі Сули досить малопоширена і відзначена в дубово-грабових лісах околиць м. Лубни.

Асоціація **Sambuco nigrae-Robinetum**

Діагностичні види: *Acer negundo* (b, dom.), *Sambucus nigra* (dom.), *Urtica dioica* (dom.), *Anthriscus sylvestris* (dom.).

Асоціація представляє робінієві угруповання в тальвегах ярочно-балкових систем з найбільш вологими і нітрифікованими ґрунтами, досить наближені до союзу **Chelidonio-Acerion negundi**.

Союз **Chelidonio-Acerion negundi**

Асоціація **Chelidonio-Aceretum negundi**

Діагностичні види: *Acer negundo* (dom.), *A. platanoides* (dom.), *Salix alba*, *Festuca gigantea*, *Roegneria canina*, *Myosoton aquaticum*, *Campanula trachelium*.

Угруповання союзу та асоціації представляють спонтанні деревостани *Acer negundo* з домішкою інших листяних дерев у гігромезофільних умовах – заплавах, тальвегах балок, схилах річкових долин. Вони виникають на місці угруповань союзів **Alno-Ulmion**, **Salicion albae** та найвологіших відмін союзів **Carpinion** і **Scillo sibericae-Quercion roboris**.

Таблиця.

Фітоценотична характеристика класу **Robinietea** басейну нижньої Сули

Зізнкнутість деревного ярусу	07	06	08	07	07	03	09	04	07	07	10	09	06	07	08	08	06	03	04	10
Зізнкнутість чагарникового ярусу	01	04	02	03	03	01	+	04	03	01	02	01	03	08	+	03	07	09	05	07
Проективне покриття трав'яного ярусу	65	35	65	85	35	45	60	55	85	90	40	2	60	25	45	40	70	40	55	3
Проективне покриття мохового ярусу	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Кількість видів в описі	25	17	16	12	12	18	11	17	21	15	18	15	30	23	16	42	20	17	17	21
Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

D.s. Ass. **Calamagrostio epigeioris-Robinieta** ass. nova prov.

<i>Pinus sylvestris</i> (a)	.	.	.	1	+	2
<i>Quercus robur</i> (b)	.	+	.	.	.	1
<i>Rhamnus cathartica</i> (c)	+	+
<i>Convallaria majalis</i>	.	.	3	5	1	1
<i>Calamagrostis epigeios</i>	3	2	.	2	+	+
<i>Dactylis glomerata</i>	+	2	.	1	.	+	.	+	+	+	.	.	.
<i>Poa pratensis</i>	.	.	.	1	+	+	.	.	+	+
<i>Brachypodium sylvaticum</i>	.	.	+	.	+	1
<i>Polygonatum odoratum</i>	.	.	+	.	.	+	+
<i>Fallopia convolvulus</i>	+	.	+	+	+

D.s. Ass. **Elytrigio repentis-Robinieta**

<i>Elytrigia repens</i>	+	4	4	.	.	+
<i>Artemisia vulgaris</i>	+	1
<i>Humulus lupulus</i>	+	.	+	+	1
<i>Fumaria officinalis</i>	3
<i>Galeopsis bifida</i>	2
<i>Carex hirta</i>	+

D.s. Ass. **Galio aparines-Robinieta**

<i>Acer tataricum</i> (b)	+
<i>Acer tataricum</i> (c)	+	.	+	+	.	.	+
<i>Viburnum lantana</i> (b)	2	1
<i>Viburnum lantana</i> (c)	+
<i>Caragana arborescens</i> (b)	2
<i>Cerasus vulgaris</i> (c)	+
<i>Crataegus pseudokyrstostyla</i> (c)	.	+	+
<i>Geranium robertianum</i>	1	.	.	+	.	.	+
<i>Bromopsis inermis</i>	+	1	+
<i>Carex praecox</i>	+	.	.	.	+	.	1
<i>Carex digitata</i>	+	+
<i>Ranunculus illyricus</i>	+
<i>Stellaria media</i>	5
<i>Carex muricata</i>	+
<i>Selinum carvifolia</i>	+
<i>Allium oleraceum</i>	+	+

D.s. Ass. **Chelidonio-Robinieta**

<i>Quercus robur</i> (a)	.	.	1	.	.	1	2	.	.	4	.	3
<i>Acer campestre</i> (a)	1
<i>Acer campestre</i> (b)	1	1	+	.	.	+	.
<i>Acer campestre</i> (c)	.	.	+	2	+
<i>Acer platanoides</i> (c)	2	.	+	+	.	.	+
<i>Carpinus betulus</i> (b)	2	.	+
<i>Euonymus europaea</i> (b)	1	.	1	4	+	+	.	.	.
<i>Euonymus europaea</i> (c)	+	+	+	1	.	1	.	.	+

Euonymus verrucosa (b)	1	1
Euonymus verrucosa (c)	+
Corylus avellana (b)	. . . +	1
Polygonatum multiflorum	+ + +	+
Corydalis solida	2 1 . +
Scilla bifolia	2 1 . +
Scilla sibirica	2 1
Gagea lutea	+ 1
Viola hirta +	+ +	+
Viola odorata	+ . . 4
Moehringia trinervia	+ . . +
Asarum europaeum + 1
Pulmonaria obscura + . 1
Anemonoides ranunculoides	3
Glechoma hirsuta +
Cystopteris fragilis +
Poa nemoralis +
Millium effusum +
Dryopteris carthusiana + +
D.s. Ass. Sambuco nigrae-Robiniatum				
Sambucus nigra (b)	2 2 2 2 . . . + + 2 1 2 2 1 1	+ 4 4 4	+
Sambucus nigra (c)	. + + + . + + + . + . +	+
Anthriscus sylvestris	. + + . + +	5 + + 1	1
D.s. All. Balloto nigrae-Robinion				
Robinia pseudoacacia (b)	+ + . . + 2 1 2	3 . .
Robinia pseudoacacia (c)	. . +
Chenopodium album	+ . . + . . +
Lactuca serriola + 1
Taraxacum officinale	. + +	+
D.s. All. Balloto nigrae-Robinion & Chelidonio-Acerion negundi				
Robinia pseudoacacia (a)	5 4 4 4 5 3 5 4 5 4 3 5 5 3 4 4 4 3 3
D.s. All. Chelidonio-Robinion				
Urtica dioica	. . + +	2 1 . + + 1 + 1 1 1 3	+
Strophostoma sparsiflora +	3 2 + + 1 1
Gagea minima	+ + . . + 1 . +
Adoxa moschatellina	3	3 2 2 2 1 1 +	+
Ficaria verna	1 + 2 1 + 2 1 . .	.
Stellaria holostea +	3 . + 2 . 3 . .	.
Lamium maculatum	+ + . . . 1 3	.
Glechoma hederacea	1	+	2 . . . +
Chaerophyllum temulum +
Lisimachia nummularia 1
Lapsana communis +
D.s. Ass. Chelidonio-Aceretum negundi (All. Chelidonio-Robinion)				
Acer negundo (a)	3 1 . 1 . . . 2 2	5
Acer negundo (b)	2 1 . . . + . 3	4 4 2	4
Acer negundo (c)	+	+	1
Acer platanoides (a)	2
Acer platanoides (b)	+ 1 +	2
Salix alba (a)	2
Festuca gigantea +	+
Roegneria canina	+
Myosoton aquaticum	+
Campanula trachelium	+

D.s. Cl. **Robinietea**

Chelidonium majus	3	4	4	3	4	4	.	3	1	2	4	+	+	.	+	1	+	1	+	+
Galium aparine	.	2	.	2	.	1	.	1	4	5	2	+	.	.	3	1	2	2	2	.
Geum urbanum	.	+	2	+	+	+	+	.	.	+	1	.	2	+
Alliaria petiolata	.	.	3	2	+	.	.	.	+	+	+	+	+	+	.	1
Quercus robur (c)	.	+	+
Allium vineale	+
Arctium lappa	+	+	.	+
Cucubalis baccifer	.	.	+
Fallopia dumetorum	+

Інші види

Ulmus glabra (a)	.	.	1	2	.	.	.
Ulmus glabra (b)	.	.	+	+	.	.	.
Ulmus glabra (c)	.	.	+	+	.	.	.
Ulmus laevis (a)	1	1	2	.
Ulmus laevis (b)	+	.	.	.
Ulmus carpinifolia (a)	2
Ulmus carpinifolia (b)	2
Pyrus communis (a)	4	2
Pyrus communis (c)	.	+
Fraxinus viridis (a)	4	2
Fraxinus viridis (b)	3	+	.	.	.
Fraxinus excelsior (b)	+	.
Fraxinus excelsior (c)	+
Populus nigra (a)	.	1	3	.	.	.
Populus nigra (c)	.	+
Morus nigra (b)	.	+	1	.
Morus nigra (c)	.	+
Frangula alnus (b)	.	+
Frangula alnus (c)	.	1
Amorpha fruticosa (c)	.	+
Populus x canescens (c)	.	.	+
Betula pendula (a)	2
Acer pseudoplatanus (b)	+
Pleurozium schreberi	2
Dicranum rugosum	+
Hypericum perforatum	+
Campanula rotundifolia	+
Jasione montana	+
Linaria genistifolia	+
Peucedanum oreoselinum	+
Chamaecytisus ruthenicus	+
Chamerion angustifolium	+
Achillea inondata	+
Bertheroa incana	+
Erigeron canadensis	+
Stellaria graminea	+
Verbascum lychnitis	+
Viola matutina	+
Poa bulbosa	+
Poa compressa	+
Poa trivialis	+
Silene nutans	+	.	+
Rubus caesius	+	.
Marrubium vulgare	+	.
Heracleum sibiricum	+	.

Легенди до описів

Опис 1 виконаний Н.О. Смоляр 27.07.2015 р. в робінієвих насадженнях в центральній частині острова «Високий» на Сулинській затоці (Полтавська область, Семенівський район).

Опис 2 виконаний Н.О. Смоляр 26.07.2015 р., лісовий масив на боровій терасі Сули, ділянки акацієвих насаджень, відділених смугою тополівників від берега (Полтавська область, Семенівський район, околиці с.Липове).

Опис 3 виконаний Н.О. Смоляр 27.07.2015 р. в нітрофікованих і зритих кабанми робінієвих насадженнях на острові «Чубарове» на Сулинській затоці (Полтавська область, Семенівський район).

Описи 4,5 виконані Н.О. Смоляр 28.05.2015 р. і представляють молоді акацієвники серед соснового лісу на боровій терасі околиць с. Старий Мохнач (Черкаська область).

Опис 6 виконаний О.Ю. Смаглюк 24.05.14 р. в лісовому масиві в гирлі р. Сліпорід на пд.-сх. від с. В'язівок.

Опис 7 виконаний О.Ю. Смаглюк 25.05.2015 р. молодому насадженні робінії (діаметр дерев менше 10 см, висота 5 м) на східному схилі тераси в околицях с. Короваї поряд з орним полем.

Опис 8 виконаний О.Ю. Смаглюк 23.05.2014 р. у вирубаному близько 7 років тому та відновленому поростевим шляхом насадженні в околицях с. Олександрівка (Лубенський район Полтавської області, 35 квартал, 2 виділ).

Опис 9 виконаний О.Ю. Смаглюк 28.04.2015 р. на північному схилі стрімкістю 10-15° великої балки на південь від с. Кліщинці. Діаметр робінії 0,2 м, висота 15 м.

Опис 10 – там же, тоді ж. Подібна ділянка за 0,5 км на схід від № 101.

Опис 11 виконаний О.Ю. Смаглюк 28.04.2015 р. на плакорі біля південного схилу-урвища іншого яру (ближче до Сулинської затоки), нещодавно вирубаного. Робінія діаметром 0,2-0,25 м, висотою 20 м.

Опис 12 – там же, тоді ж, виконаний О.Ю. Смаглюк 29.04.2015 р. на південному схилі яру стрімкістю 5-10°. Робінія діаметром 0,15-0,3 м.

Опис 13 виконаний Н.О. Смоляр 30.04.2015 р. в ботанічній пам'ятці природи «Мгарська дача» – початок урочища (околиці с. Лука).

Опис 14 виконаний О.Ю. Смаглюк 23.05.2014 р. на південних околицях м. Лубни Полтавської області.

Опис 15 виконаний О.Ю. Смаглюк 23.05.2014 р. у ясенево-робінієвому насадженні в околицях с. Олександрівка (Лубенський район Полтавської області, 35 квартал).

Опис 16 виконаний О.Ю. Смаглюк 28.04.2015 р. в околицях с. Михайлівка, початок ур. Березове. Робінія діаметром 0,2-0,3 м, висотою 20 м, випадає з деревостану; тополя діаметром до 0,7 м, висотою 25 м.

Опис 17 виконаний О.Ю. Смаглюк 28.04.2015 р. на південь від с. Кліщинці. Діаметр робінії 0,2 м, висота 15 м. Рівна ділянка на дні балки.

Опис 18 виконаний О.Ю. Смаглюк 3.05.2014 р. у старому робінієвому насадженні віком 80-90 р в с. Велика Бурімка. Деревостан поступово відмирає, замінюючись як молодими деревами *Robinia pseudoacacia* (коренева порість) та *Acer negundo*, так і аборигенними широколистяними породами.

Опис 19 виконаний О.Ю. Смаглюк 24.05.14 р. в масиві у гирлі р. Сліпорід на пд.-сх. від с. В'язівок. Тальвег яру з найбільш вологими і нітрифікованими ґрунтами.

Опис 20 виконаний О.Ю. Смаглюк 26.07.2015 р. в околицях с. Іржавець, східний схил до малої річки стрімкістю 15°. Діаметр стовбурів 0,2-0,3 м, висота – 26 м.

Висновки

На території басейну нижньої Сули листяні угруповання адвентивних видів дерев класу **Robinietea** займають найбільші площі в полезахисних насадженнях яружно-балкових систем, звичайно трапляються в населених пунктах та нерідко – на околицях лісових масивів.

Переважну їх частину складають насадження *Robinia pseudoacacia*. В залежності від едафічних та мікрокліматичних умов вони розділяються на два союзи та п'ять асоціацій. Сухіші екотопи займають угруповання союзу **Balloto nigrae-Robinion**. Найбільш рудералізовані угруповання робінії на теплих суглинистих схилах серед полів віднесено до асоціації **Elytrigio repentis-Robinetum**; угруповання на супісках борової тераси та високої заплави віднесено до провізорної асоціації **Calamagrostio epigeioris-Robinetum**. Угруповання робінії в мезофільних умовах на місці широколистяних лісів належать до союзу **Chelidonio-Robinion** і у напрямку підвищення зволоження біотопів розподіляються, відповідно, на три асоціації: **Galio aparines-Robinetum**, **Chelidonio-Robinetum** та **Sambuco nigrae-Robinetum**. Слід зазначити, що асоціації **Galio aparines-Robinetum** та **Sambuco nigrae-Robinetum** є

провізорними і досі не валідизовані, хоча попередньо описані ще у 1982 році. Спонтанні деревостани *Acer negundo* з домішкою інших листяних дерев у гігромезофільних умовах – заплавах, тальвегах балок, схилах річкових долин віднесено до союзу **Chelidonio-Acerion negundi** та асоціації **Chelidonio-Aceretum negundi**.

Стан класифікації угруповань класу **Robinietae** в регіоні наших досліджень, як і в Лісостепу України та Європи в цілому, не можна вважати задовільним. Тому наші дослідження лише виявляють його ценотичну різноманітність на досить незначній площі, а для остаточних синтаксономічних висновків необхідний аналіз значного масиву описів з більших територій.

Угруповання класу несуть полезахисні, водо- та снігозатримуючі, мікрокліматичні функції та є важливим джерелом медозбору. Тому їх існування виправдане серед орних земель та в населених пунктах. Що стосується деревостанів *Robinia pseudoacacia* та *Acer negundo* серед масивів лісів, то вони мають підлягати суцільним рубкам зі знищенням підросту з метою зміни порід на аборигенні види дерев.

Література

1. Borhidi A. (ed.) 1996. Critical revision of the Hungarion plant communities. 138 pp. Janus Pannonius universiti, Pecs.
2. Chytrý M., Tychý L. Diagnostic, constant and dominant species of vegetation classes and alliances of the Czech Republic: a statistical revision // Folia facultatis scientiarum naturalium universitatis masarykianae brunensis. – Biologia 108. – Masaryk University, Brno, Czech Republic, 2003. – 231 p.
3. Jarolímek I., Šibík J. (eds). Diagnostic, constant and dominant species of the higher vegetation units of Slovakia. – Veda, Bratislava, 2008 – p. 9–294.
4. Соломаха В. А. Синтаксономія рослинності України. Третє наближення. – К.: Фітосоціоцентр, 2008. – 296 с.
5. Шевчик В.Л., Соломаха В. А., Войтюк Ю.О. Синтаксономія рослинності та список флори Канівського природного заповідника // Укр. фітоцен. зб. – К.: Фітосоціоцентр, 1996. – Сер. Б, вип. 1. – 120 с.
6. Гомля Л.М. Рослинність долини річки Хорол // Укр. фітоцен. зб. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – Сер. А, вип. 1(22). – 187 с.
7. Гальченко Н.П. Регіональний ландшафтний парк «Кременчуцькі плавні». Рослинний світ. – К.: Фітосоціоцентр, 2006. – (Природно-заповідні території України. Рослинний світ. Вип. 5) – 176 с.
8. Миркин Б.М., Наумова Л.Г., Соломещ А.И. Современная наука о растительности. – М.: Логос, 2001. – 264 с.
9. Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. – Kiev, 1999. – 346 pp.
10. Sirenko I.P. Creation a Databases for Floristic and Phytocenologic Researches // Ukr. Phytosoc. Coll. – Kyiv: Phytosociocentre, 1996. Ser. A., 1: P. 9-11.
11. Сметана М.Г. Синтаксономія степової та рудеральної рослинності Криворіжжя. Видавництво «І.В.І.» Кривий Ріг. 2002. 132 с.
12. Шевчик В.Л., Бакалина Л.В., Соломаха В.А. Синтаксономія лісової рослинності правобережнодніпровської частини Канівського природного заповідника // Укр. фітоцен. зб. – Київ, 1996. – Сер. А, вип. 2. – С. 73-88.

References

1. Borhidi A. (ed.) (1996). Critical revision of the Hungarion plant communities. Janus Pannonius universiti, Pecs. 138 pp.
2. Chytrý M., Tychý L. (2003). Diagnostic, constant and dominant species of vegetation classes and alliances of the Czech Republic: a statistical revision // Folia facultatis scientiarum naturalium universitatis masarykianae brunensis. – Biologia 108. – Masaryk University, Brno, Czech Republic. 231 p.
3. Jarolímek I., Šibík J. (eds). (2008). Diagnostic, constant and dominant species of the higher vegetation units of Slovakia. Veda, Bratislava, p. 9–294.
4. Solomakha V. A. (2008). Syntacsonomiya vegetation of Ukraine. Third approaching. K.: Fitosotsiotsentr, 296 с.
5. Shevchyk V. L., Solomakha V. A., Voytyuk Yu.O. (1996). Syntacsonomiya vegetation and list of flora of the Canivscogo natural preserve. Ukr. fitotsen. zb. K.: Fitosotsiotsentr. Ser. B. 1. 120 p.
6. Homlya L.M. (2005). Vegetation of valley of river Horol. Ukr. fitotsen. zb. K. Fitosotsiotsentr. Ser. A, 1(22). 187 p.

7. Hal'chenko N.P. (2006). Regional landscape park «Kremenchug plavni». Vegetable world. K.: Fitosotsiotsentr., (Natural-protected territories of Ukraine. Vegetable world. 5). 176 p.
8. Myrkyn B.M., Naumova L.H., Solomeshch A.Y. (2001). Modern science about vegetation. M.: Logos, 264 p.
9. Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. – Kiev, 1999. – 346 pp.
10. Sirenko I.P. Creation a Databases for Floristic and Phytocenologic Researches // Ukr. Phytosoc. Coll. – Kyiv: Phytosociocentre, 1996. Ser. A., 1: P. 9-11.
11. Smetana M.H. (2002). Sintacsonomiya steppe that vegetation of Crivoriggya. The Publishing House Is «I.V.I.» Krivoy Rog. 132 p.
12. Shevchyk V.L., Bakalyna L.V., Solomakha V.A. (1996). Syntacsonomiya forest vegetation of pravoberegnodniprovskoi part of the Canivscogo natural preserve. Ukr. Phytosoc. Coll. K. – Ser. A, 2. P.73-88.

Summary. Smahliuk O.Y. Classification of Deciduous Group of Robinieta Jurko ex Hadac et Sofron 1980 Class of Low Sula Basin.

Introduction. The class group of *Robinieta Jurko ex Hadac et Sofron 1980* of low Sula basin is artificial planting and spontaneous forest stands of introduced tree species (*Robinia pseudoacacia* and *Acer negundo*) with nitrophilic grass stands mostly on the place of natural forests. The works related to the class according to the geography and syntaxonomical composition are monographs concerning vegetation cover of Kaniv Nature Reserve, the Valley of Horol River and “Kremenchuk Plavni” Regional Landscape Park. Despite this, the number of published descriptions are still insufficient for the definitive conclusions concerning the syntaxonomical structure of the class. Its syntaxonomy is insufficiently developed not only in the Forest Steppe of Ukraine, but even in the states of Central Europe, including some associations being provisional and still invalidated.

Purpose. The goal of our research is to show the coenotic variety of planting and spontaneous conenoses of *Robinieta* class in the region and to create its primary classification scheme.

Methods. We used 20 geobotanical descriptions which were performed and processed according to the methods of Braun-Blanquet school.

Results. Plantings *Robinia pseudoacacia* are divided into two units and five associations according to edaphic and micro-climatic conditions. Drier ecotopes occupied the union grouping ***Balloto nigrae-Robinion Hadac et Sofron 1980***. The most ruderalized grouping of *Robinia* on the warm slopes of clay fields is attributed to the association of ***Elytrigio repentis-Robinetum*** Smetana 2002; grouping on the sandy loam of upland terraces and high floodplain are attributed to the provisional association of ***Calamagrostio epigeioris-Robinetum*** ass. nova prov. *Robinia* groups in mesophilic conditions at the site of deciduous forests belong to the union of ***Chelidonio-Robinion Hadac et Sofron 1980*** and towards improving wetting habitats are distributed, respectively, into three associations: ***Galio aparines-Robinetum*** Scepka 1982 prov., ***Chelidonio-Robinetum*** Jurko 1963 and ***Sambuco nigrae-Robinetum*** Scepka 1982 prov. Spontaneous stands of *Acer negundo* mixed with other deciduous trees in hygro-mesophilic conditions – floodplains, thalweg ravines, slopes of river valleys are attributed to the Union of ***Chelidonio-Acerion negundi*** L. Jshbirdina et A. Jshbirdin 1989 and associations of ***Chelidonio-Aceretum negundi*** L. Jshbirdina et A. Jshbirdin 1989.

Conclusion. The groups of the class has field-protective, water- and snow-detaining, microclimate functions and is an important source of honey harvesting. Therefore, their existence is justified in the arable land and settlements. Regarding forest stands of *Robinia pseudoacacia* and *Acer negundo* in the forests, they must be subject to clear-cutting with the destruction of undergrowth to change species to native species of trees.

Key words: Syntaxonomy, Robinie Tea, Ukraine, Left Bank Forest Steppe.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Одержано редакцією 25.12.2015
Прийнято до публікації 05.10.2016